

וזרה השמש

מיוחד

על חידת תאריך לידתו המדויק של מרן רבינו הגדול זצוק"ל • התהיות, הסתירות - והפתרון המרתק

כך, למשל, המהפכה הבולשביקית ברוסיה, שבה הודח הצאר הרוסי והונהג משטר קומוניסטי, פרצה ב-7 בנובמבר 1917 לפי הלוח הגרגוריאני. באותם ימים עדיין השתמשו ברוסיה בלוח היוליאני, ולפיכך צוין תאריך המהפכה כ-25 באוקטובר לפי הלוח היוליאני. המשטר הקומוניסטי הנהיג ברוסיה את הלוח הגרגוריאני, וקבע את יום המהפכה ל-7 בנובמבר. אף על פי כן, הציבור ברוסיה ומחוצה לה המשיך לכוון את המהפכה הבולשביקית "מהפכת אוקטובר".

ומכאן - לענייננו:

בשעתו - כנזכר לעיל - היו הרבה מקומות שהמשיכו להשתמש בלוח היוליאני. כך גם במזרח אירופה של לפני מאה שנה. ואכן בבדיקה בלוח היוליאני [Julian] ב-1898, 20 בדצמבר חל ב"ט טבת תרנ"ט [שהוא ביום 1 לינואר 1899 בלוח הגרגוריאני]. כלומר, שני "י"ט טבת" חלו כביכול ב-1898, כל לוח לפי דרכו: הראשון ("י"ט טבת תרנ"ח) בתחילת ינואר 1898, אם נביט בלוח הגרגוריאני, והשני ("י"ט טבת תרנ"ט) בסוף דצמבר 1898 - ע"פ הלוח היוליאני.

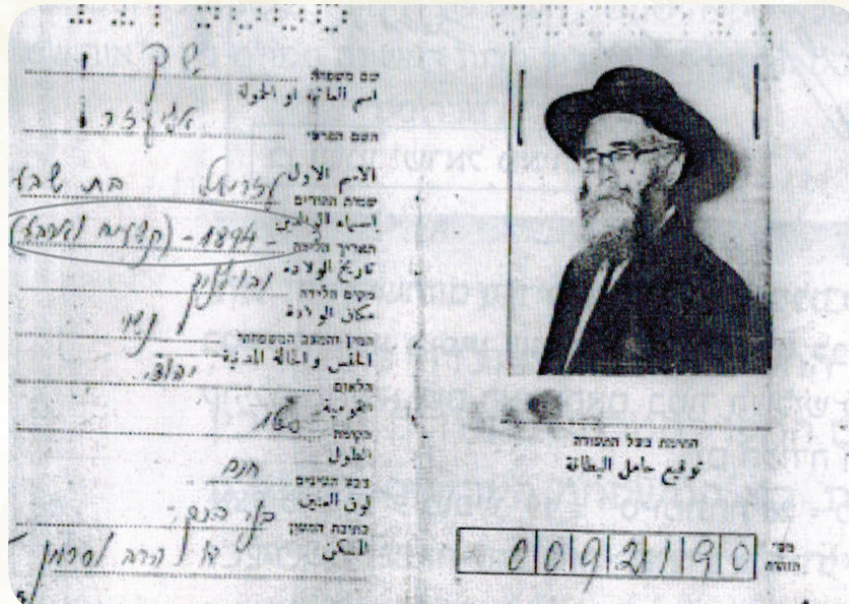
המסקנה, אפוא, הינה חד משמעית: הרב שך נולד ביום "י"ט בטבת ה'תרנ"ט. 1/1/1899 ללוח היוליאני, 20/12/1898 ללוח הגרגוריאני.

בכדי לחדד ולדייק, הבה נמשיך הלאה: שנים לא רבות אחר כך, בקצה אחר של ליטא, נולד מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל. תאריך לידתו ידוע לכל, ממכתבו המפורסם של סבו בעל ה"לשם": "א' בניסן תר"ע.

בספר בשפה האנגלית שהופיע לאחרונה על בתו הגדולה של מרן הגר"ש זצוק"ל, הרבנית בת שבע קניבסקי ע"ה, נחשף תצלום של תעודת הלידה שלו, מעיר שאויל שבליטא.

תאריך הלידה הלועזי מופיע שחור ע"ג לבן: 28 למרץ 1910. אלא שתאריך זה תואם ל... י"ז אדר תר"ע. מה קורה כאן?

הפתרון, ניחשתם נכון, הוא זהה. גם בעיר שאויל השתמשו בלוח היוליאני, וה-28 במרץ בלוח היוליאני, 13 ימים אחרי כן, חל בדיוק נמרץ בא' בניסן תר"ע. נשים לב, כי הפער במקרה זה גדול ביום אחד מהפער אצל הרב שך. וזאת למה? - מפני שבין לבין התחלפה המאה למנינים, (הסתיימה המאה השמונה עשרה והחלה המאה ה-19), והלוח הגרגוריאני הוסיף לעצמו עוד יום אחד, כמו בכל מאה שנה.

ЧАСТЬ I.—О РОДИВШИХСЯ.				
Кто совершалъ обрядъ обр-занія.	Число и мѣсяцъ рожденія и обр-занія.	Глѣ родился.	Состояніе отца, ижеца отца и матери.	Кто родился и какое ему или ей дано имя.
	Христі-анскій.	Еврей-скій.		
	1898	1898		

כאשר היום שלמחרת 4 באוקטובר 1582 ("י"ח תשרי ה'שמ"ג) היה... 15 באוקטובר 1582. כך, במחילת החלטה ובהינד עפעף, "דולגו" עשרה ימים והיו כלא היו. ההכרח לא יגונה...

השינוי התקבל מיד בארצות הקתוליות, בעיקר בארצות דרום אירופה. באיזורים אחרים בעולם התקבל השינוי רק מאוחר יותר. באימפריה הרוסית, שהשתייכה לזרם אחר של הנצרות, אומץ הלוח הגרגוריאני רק ב-1918, לפני פחות ממאה שנה, וגם זאת רק באופן חלקי, לצרכים אזרחיים. לצורכי פולחן, משמש עד היום בארצות מסוימות הלוח היוליאני הישן.

וכך, כאשר בוחנים לוחות זמנים היסטוריים יש לקחת בחשבון את המעבר ללוח הגרגוריאני. יש לברר מראש את המועד שבו עברו המדינה או המחוז הנדונים ללוח הגרגוריאני. כשמשווים אירועים בין מדינה שבה נהג הלוח הגרגוריאני לבין מדינה שבה נהג הלוח היוליאני יש לזכור לקחת בחשבון את הפיגור של עשרת הימים הללו, שעליהן מתווסף עוד יום אחד בכל מאה שנה.

על שנת 1898 אז זה תרנ"ח, אבל הבה וננסה להסב זאת לשנה אחת אחרי כן: תרנ"ט.

בדיקה פשוטה מעלה שזה לא יתכן. יום "י"ט בטבת תרנ"ט כבר שייך ל-1899, וליתר דיוק: זהו ה-1 לינואר 1899. אבל כאן הגענו להפתעה, שמשנה את התמונה כולה: תענוצי הלוח הגרגוריאני מול הלוח היוליאני.

לפני 430 שנה, גילו חכמי אומות העולם כי לוח השנה הלועזי "בעייתי"... חישובים מדויקים העלו, כי הלך ונוצר פער של עשרה ימים בין האמור בלוח ובין העולה מן התצפיות האסטרונומיות שבדקו את העיתוי האמתי של שוויון היום והלילה. פער זה אף הולך וגדל ביום אחד נוסף בכל מאה שנה.

לשם פתרון הבעיה, התכנסה ועדה של תאולוגים ואסטרונומים, שהציעה את הלוח החדש - הלוח הגרגוריאני (על שם האפיפיור שבאותה עת, גרגוריוס ה-13). השינוי המשמעותי שנבע מהלוח החדש, התרחש בדרמטיות אחרי כשמונה חודשים,

יצחק בן שלמה

חידה עלומה שליוותה את ההיסטוריונים וכותבי העיתים בעשרות השנים האחרונות, וטרדה אף את מנוחתם של לא מעט מתלמידי רבנו הגדול זצוק"ל, נגעה לשאלת תאריך הלידה האמתי של מרן זצוק"ל.

חישובים שונים עלו וירדו בסוגיא זו, ורובם נסבו סביב חודש טבת של שנת תרנ"ח. מוסכמה זו קנתה שביתה בלב רבים, כאשר עדיין נותרו גירסאות מספר באשר לתאריך המדויק בתוך החודש.

רק אחרי פטירתו של מרן זצוק"ל, עם הופעת הספר "מרן הרב שך" בהוצאת נכדו הרה"ג ר' אשר ברגמן, נפתרה החידה באופן סופי, לכאורה:

"זימן הקב"ה ליידינו מסמכים אותנטיים מרשומות הלידה של העיירה פוניבז' שבתחומה שכנה וויאבולניק אשר נותרו לפליטה בארכיון העיירה" מספר הספר (עמ' 19), "וע"פ רשומות אלו אמתנו את התאריך המובא י"ט טבת תרנ"ח [שהוא יום חמישי לשבת], ובכך נפתר הספק לחלוטין".

בתצלום שבספר (ראה כאן) נראה בבירור העמוד הרלוונטי מפנקס הקהילה של מחוז פוניבז' מ-1898 למנינים, בו מצוין תאריך בואו לעולם של הרב הנולד "אלעזר מן שך" - ביום "י"ט טבת.

לכאורה, אמרנו. וזאת למה? - משום שהתעמקות קלה תגלה את הפירכא המוחצת: בטור הסמוך לתאריך העברי שבפנקס הקהילה, מצוין התאריך הלועזי של יום הלידה של מרן: 20 דצמבר 1898. דפדוף בלוח השנה המתפורר מיושן של שנת תרנ"ח מעלה, כי התאריך י"ט טבת חל בכלל ביום 13 ינואר 1898, כמעט שנה שלימה לפני ה-20 בדצמבר!

וכי המסמך הנ"ל מזויף מתוכו, תאריך עברי מול לועזי, שאינם תואמים האחד את רעהו? ! פלא!

גם עורך הספר, הרה"ג ר' אשר ברגמן שליט"א, לא ידע את נפשו כשנוכח לראות את הבעייתיות הזו.

הפתרון שהציע אחד מקוראי בטאון עולם התורה, נשמע מהפכני למדי, אבל - יש להודות - מוצק מאד, ומוביל לגילוי של ממש.

נשים לב, כי בציון התאריך העברי של הלידה, "י"ט טבת", לא מצוינת השנה... כמובן שהדעת נוטה להניח שאם מדובר